

BØKER

Annonse

En fortelling om kulturell ensretting og tap

Latteren dempes av vemodet som boken etterlater, skriver Zlatanoss Ibsen.

BILDE: UTSNITT AV OMSLAGET TIL KAJ SKAGENS BOK "NORGE, VÅRT NORGE"

Kaj Skagens bok om norsk idehistorie er personlig, men likevel høyst relevant for vår samtidsdebatt.

Alexander Z. Ibsen

Publisert: 01.04.2018 - 04:59

Oppdatert: 29.03.2018 - 17:36

For noen år siden intervjuet jeg Kaj Skagen for Minerva i forbindelse med hans forrige bok, en biografi om Rudolf Steiner, som kun dekket halve livet til Steiner, men like fullt ble på hele 1000 sider.

På vei hjem fra intervjuet tok jeg meg i å tenke hvor ønskelig det ville være om Skagen også benyttet sin intellektuelle kapasitet på mer hjemlige og dagsaktuelle tema. Ikke minst spørsmål om hva som kjennetegner norsk kultur – en debatt som dukker opp med regelmessige intervaller, uten at den noen gang egentlig beveger oss nærmere noen hensiktsmessig konklusjon.

Inntrykket har siden den gang styrket seg gjennom flere av hans tekster i Dag og Tid, hvor han har behandlet tilstøtende spørsmål. Det var derfor med stor forventning jeg leste Norge, vårt Norge.

Som Skagen redegjør for, har han «ikke forsøkt å være fullstendig eller 'objektiv', men heller selektiv og personlig.» Det er altså ikke snakk om en uttømmende idehistorisk gjennomgang, i «impulser og brytninger»-sjangeren.

Skagen foregriper de som vil savne enkelte ideologiske kamper, slik som abortkampen, språkstriden også videre ved å definere dem ut av sin egen gjennomgang. Grepet hans er å: «Følge hovedtrekkene i samtidskulturen bakover i tiden, for å se hvordan de var blitt formet og hvor de stammer fra.»

Konflikten tilspisser seg

Skagen legger stor vekt på kulturelle entreprenører slik som Hans Nielsen

Hauge og N. F. S. Grundtvig. Både fordi de stod for innflytelsesrike tankesett, og fordi deres tanker materialiserte seg i konkret praksis – praksis som la grunnlaget for det moderne norske samfunnet.

Ellers gir ikke Skagen statiske ingredienser til det norske, men konstaterer visse vedvarende tendenser: «Gjengangeren i norsk kultur er evnen til å forene kristendom og vitenskap, opplysning og idémystikk, overklasse og underklasse, byfolk og bønder, det nasjonale og det kosmopolitiske.»

«Arbeiderparti-staten under Gerhardsen mistet gradvis åndelig fotfeste.»

Enkelte av tankene og de ideologiske konfliktene er kanskje mest interessante for lesere som er mer enn gjennomsnittlig opptatt av historie.

Men alle kulturkamper presenteres innenfor den røde tråden som er bokens anliggende: Kampen mellom materiell positivisme, og åndelig forståelse av «det norske». Ettersom man leser, tilspisser konflikten seg og peker mer og mer i retning av den tilstanden Skagen mener vi i dag befinner oss i. Slik blir det jo, ettersom boken er bygget opp med et slikt tilbakeskuende grunngrep.

Kommer fram til vår tid

Det følger hardtslående beskrivelser av Arbeiderparti-staten under Gerhardsen, som gradvis mistet åndelig fotfeste og skled inn i ren materialisme, med omfordeling av velferd som eneste eksistensgrunnlag: «i etterkrigstiden ble denne staten til en slags interesseorganisasjon for den kompakte majoritetens fysiske velvære.»

Størst friksjon gir Skagen når han når frem til det vi kan kalle 68-erne, og de avtrykkene han argumenterer for at denne generasjonen fremdeles har gitt til

politikk, skoleverk og øvrig intelligentsia. Behandlingen hans av ideologisert pensum og eksamensoppgaver i videregående skole burde være tankevekkende for alle, uansett ståsted:

«Det så ut som et ungdomsopprør, men var en kulturrevolusjon som i løpet av de følgende tiår orienterte de norske akademiske, politiske, journalistiske og religiøse miljøer bort fra den vestlige sivilisasjon og i retning av Orienten. Tendensen ble eksplosjonsaktig synlig rundt 1970. Plutselig fantes det knapt et intelligent, etiske bevisst og handlekraft individ i Norge i alderen mellom 18 og 28, som ikke var enten venstresosialist eller hippie.»

Etter at man har gjennomgått denne behandlingen, er det som om sirkelen sluttes.

Vi har på sett og vis endt opp med den ubehjelpelige situasjon at vi ikke klarer å definere det norske, fordi det ikke lenger er stuerent å gjøre slike undersøkelser. Innledningsvis har Skagen oppsummert denne forunderlige situasjonen, for vårt vedkommende:

«En flokk mennesker som har holdt sammen i generasjoner, ja i århundrer, med felles bakgrunn, lignende morsmål og kunnskapstilfang, som forstår verden stort sett på samme måte [...] denne tett sammenvevde gruppe, hvis medlemmer overalt i verden straks gjenkjenner hverandre i vrimmelen, setter seg igjen og igjen sammen for å finne ut om de har noe felles.»

Meningstapet er hjemmedyrket

Boken inneholder rikelig med veldokumentert stoff som vil treffe godt hos lesere med bekymring for Norges kulturhistoriske utvikling.

Den gjør det derimot ikke enkelt for dem som eksempelvis ser på innvandring eller importert ideologisk tankegods som den eneste trusselen vi

står overfor. For mye av det åndelige meningstapet Skagen mener vi lider under, er hjemmedyrket.

Ved inngangen til vårt århundre stod vi ifølge Skagen tilbake med «det selvmotsigende ekteskap mellom en seirende kulturradikalisme og en desillusjonert, passiv-aggressiv tredjeverdenisme». Vi vil frelse verden, men vet ikke helt hva som gir oss denne retten, kunne vi kanskje omformulert.

«Det er få forunt å kunne skrive bedre sakprosa.»

En slik posisjon virker ikke spesielt levedyktig. Skagen gir også avslutningsvis sine betraktninger om hvilke kulturkonflikter som vil prege oss fremover.

Her nevnes spørsmål om globalisme mot selvråderett og religionens plass i samfunnet. Debatten på disse områdene er mer tilspisset enn på lenge, og boken gir derfor et godt grunnlag til å forstå det historiske omfanget av disse diskusjonene. Det i seg selv er et svært verdifullt bidrag – uansett hvor man står i det enkelte spørsmål.

Smidig, treffende, formfullendt

Helt til slutt: Det er få forunt å kunne skrive bedre sakprosa enn Kaj Skagen. Hans smidige setninger, treffende karakteristikker og avsnitt med formfullendt kadens bidrar til å gjøre *Norge, vårt Norge* til en oppbyggelig og overbevisende leseropplevelse.

Aftenpostens anmelder kunne opplyse om at han flere ganger måtte «le høyt» da han arbeidet seg gjennom boken. Denne leseren gjorde samme erfaring, bare at styrken i latteren nok var dempet en del av et visst vemod boken etterlater hos lesere med sympati for Skagens prosjekt.

Gi en gave, støtt oss månedlig eller bli abonnent.

Arbeiderpartiet

Dag og Tid

Kaj Skagen

Rudolf Steiner

Alexander Z. Ibsen

Alexander Zlatanov Ibsen (f. 1981) er sosiolog med doktorgrad fra University of Arizona. Han er politisk rådgiver for Høyre på Stortinget og medredaktør for Idéseksjonen i Minerva. Han er også styreleder i Det Norske Wagnerselskap. Foto: Dagfinn Hobæk.

Twitter: @IbsenAlexander

FRA FORSIDEN

SØNDAGSSAMTALEN

– Vi lever i en totalitær drøm

– Kulturradikalismen har undergravd humanismen, sier Kaj Skagen (68). Han stiller spørsmål ved om dagens norske kultur er bærekraftig.

Kristian Meisingset 01. april 2018

KULTUR

Hvem må forsvare slakten av Jo Nesbøs «Macbeth» i

beste sendetid?

Her får du løsningen på Minervas påskekrimanmeldelse.

Karl Kristian Bekeng 01. april 2018

DEBATT

Den kvinnefiendtlige høyrepopulismen

Gang på gang kommer politikere til makten ved hjelp av kvinnefiendtlig retorikk – til tross for at halve elektoratet er kvinner.

Nina Selmer 31. mars 2018

FRA PAPIRUTGAVEN

Filosofen: Likestilling og ansvar

Liberalere sier ofte at vi ikke kan forby alt vi ikke liker. I spørsmålet om pappaperm snus argumentet til å påby det vi liker.

Lars Kolbeinstveit 31. mars 2018

MEST LEST

Stephen Hawking var en amatørfilosof

Det er all grunn til å ære Hawkings minne for hans personlige kapasitet og hans bidrag i ett fagfelt. Men på andre felt satte han menneskeheten tilbake.

Daniel Joachim Kleiven 29. mars 2018

– Vi trenger ikke å ta imot folk som vi ikke har behov for

INTERVJU: Resetts Maria Zähler (25) vil stanse asylstrømmen, ha en streng arbeidsinnvandringspolitikk og drøfte repatriering.

Kristian Meisingset 26. mars 2018

Kristendommen svekkes kraftig

Blant nordmenn under 40 år er det nå dobbelt så mange ikke-troende som troende. Og overraskende mange amerikanske muslimer forlater religionen.

Jan Arild Snoen 28. mars 2018

PAPIR

3 - 2017

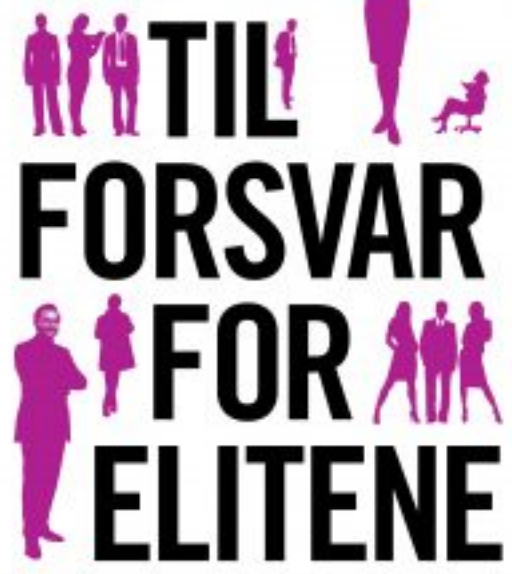
2 - 2017

Erna Solberg: Apoteker Elinor Lund | Catherine Tate: Adferd og politikk
Karl Robert Nyberg: 100 år | Monty Python | Piggje Epper: Kultur og skole
Lena N. Rosenborg: Skolevært | Bjørn Finnevik: Gjør og lær å skrive skole

minerva

POLITIKK | IDEER | KULTUR

1 - 2017

Minerva med Erna Solberg: Samvittighetsløs | De 400 Skolem: En utrolig viktig
nyttig | Piggje Epper: Det gule mennesket | Pål Madsbak: Det er ikke bare
en skole | Bjørn Finnevik: 100 år | Lena N. Rosenborg: Skolevært | Elinor Lund: Gjør og lær å skrive skole

minerva

POLITIKK | IDEER | KULTUR

Arven etter Erna

4 - 2016

3 - 2016

2 - 2016

Ny utgave ute!

Overvåkning: Stoler du på dem som ser deg?

[Kjøp utgaven](#)

[Les artikkel](#)

minerva

Støtt Minerva

Abonner på Minerva

Personvern & cookies

Telefon: +47 479 10 622

E-post: post@minervanett.no

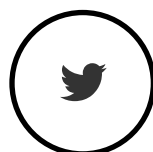
Adresse: Akersgaten 20, 0158 Oslo

Ansvarlig redaktør: [Nils August Andresen](#)

Nyhetsleder [Kristian Meisingset](#)

Daglig leder [Ingebjørg Sofie Larsen](#)

Nyhetsbrev: Få artiklene til morgenkaffen

Laget på **Newsfront** av **Frontkom**